

структурну організацію, систему психічних механізмів, як інформаційну, адаптивну та регулятивну діяльність, що полягає у здатності ефективно розв'язувати задачі, навчатися, використовувати набутий досвід для вирішення проблем, адаптуватись у суспільстві

У психологічних дослідженнях зарубіжних дослідників ХХ ст. в області інтелекту намагались окреслити його структуру: когнітивні моделі (багатофакторні, ієрархічні моделі Ч.Спірмена, Л.Л.Терстоуна, Р.Б.Кеттелла, Ф.Вернона, Дж.Гілфорда); здібності, пов'язані з міжособистісним спілкуванням і рішенням щоденних проблем (триархчна теорія Р.Стернберга); виділені особливі види інтелекту (теорія множинності форм інтелекту Г.Гарднера); операційна теорія інтелекту Ж.Піаже.

Ієрархічну модель структури інтелекту запропонував Ч.Спірмен. Цей науковець започаткував перший напрям дослідження структури інтелекту. Дослідник запропонував двофакторну теорію організації властивостей інтелекту. Згідно цієї теорії, будь-яка інтелектуальна діяльність містить єдиний спільний фактор (генеральний g-фактор) і ряд специфічних s-факторів, властивих лише одному виду діяльності. Зокрема, g-фактор містить загальну розумову енергію, а різні види специфічних факторів відображають механізми, за допомогою яких ця енергія використовується в різних видах діяльності. До трьох основних підфакторів загального інтелекту вчений відносив: числовий (обумовлює успішність вивчення точних наук), просторовий (обумовлює успішність навчання предметів природничо-гуманітарного циклу), вербальний (обумовлює успішність навчання всіх предметів, а особливо – гуманітарних) [6].

Одним з провідних представників багатофакторної теорії інтелекту був Л.Л.Терстоун. Він виділив 7 чинників, які позначив як «первинні розумові здібності»: «просторовий» (здібність мислено оперувати просторовими відношеннями), «сприйняття» (здібність деталізувати зорові образи), «числовий» (здібність виконувати основні арифметичні дії), «вербальне розуміння» (здібність розкривати значення слів), «легкість мовлення» (здібність швидко підібрати слово за заданим критерієм), «пам'ять» (здібність запам'ятовувати і відтворювати інформацію), «логічне розмірковування» (здібність виявляти закономірність в ряду букв, цифр, фігур) [7].

Ми здійснили узагальнення і виділили власне бачення поняття інтелекту. Це поняття можна розглядати як інтегроване психологічне явище, що об'єднує в своїй структурі когнітивні і особистісні властивості особистості та спрямоване на набуття та застосування знань і досвіду у побудові логічних схем та розумових операцій, з подальшим використанням їх у процесі мислення. Ми схильні до інтегративного підходу у визначенні структури інтелекту. На наш погляд, складові інтелекту не є окремо функціональними, а поєднані між собою міжфункціональними та міжструктурними зв'язками.

ЛІТЕРАТУРА

1. Філософський словник [за ред. В. І. Шинкарука]. – 2 вид., перероб. і доп. – К: Голов. Ред. УРЕ, 1986. – 800 с.
2. Соціолого-педагогічний словник [за ред. В. В. Радула]. – К. : Екс Об, 2004. – 304 с.
3. Психологический словарь [под ред. В. П. Зинченко, Б. Г Мещерякова]. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Педагогика-Пресс, 1999. – 440 с.
4. Холодная М. А. Психология интеллекта: парадоксы исследования / Марина Александровна Холодная. – [2-е изд.]. – СПб. : Питер, 2002. – 272 с.
5. Психология : [учебник для гуманитарных вузов / под. общ. ред. В. Н. Дружинина]. – СПб. : Питер, 2001. – 656 с. – (Серия «Учебник нового века»).
6. Айзенк Г. Ю. Интеллект: новый взгляд / Г. Ю. Айзенк ; пер. с англ. А. В. Александровой // Вопросы психологии. – 1995.- 340 с.
7. Гарднер Г. Структура разума: теория множественного интеллекта / Говард Гарднер; [пер. с англ. А. Свирид ; под ред. Э. Крайникова]. – М. : ООО «И. Д. Вильямс», 2007. – 512 с.

Безпалько В.

Науковий керівник – доц. Винничук О. Т.

ПОНЯТТЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ В ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ

Інтелектуальна культура особистості є одним із структурних компонентів загальної особистісної культури. Вона включає комплекс знань і умінь у сфері розумової праці: вміння визначати цілі пізнавальної діяльності, планувати її, виконувати пізнавальні операції у різний спосіб, працювати із джерелами.

Інтелектуальна культура як психологічний феномен є складно-структуроване утворення, що реалізується через когнітивну, регулятивну, комунікативну функції. Інтелектуальна культура – це характер і стиль мислення, пов'язані з духовним кліматом суспільства.

Аналіз праць вітчизняних науковців (Є. Сковін, І. Ладенко, В. Лозова, А. Алексюк, М. Чошанов та ін.) показав, що інтелектуальна культура студента – це рівень розвитку його особистості в сфері інтелектуальної діяльності.

Мета статі полягає в теоретичному обґрунтуванні поняття «інтелектуальної культури» в психолого-педагогічній науці з урахуванням різних точок зору вчених щодо трактування цього терміну.

Розкриття суті інтелектуальної культури особистості передбачає спочатку уточнення тлумачення таких термінів, як «культура» й «інтелект».

На підставі аналізу наукових праць [1; 2; 3] визначено, що культура є непорушним складником життєдіяльності як суспільства в цілому, так і кожної окремої особистості. У свою чергу, культура особистості – це комплексна характеристика людини, яка дає їй змогу жити в гармонії з національною культурою, розвивати суспільство й індивідуальну своєрідність своєї особистості.

Як засвідчує аналіз наукових джерел, термін «інтелект» (віл лат. *Intellectus* – розуміння, пізнання) визначається вченими теж неодно- значно, зокрема як:

- загальні здібності індивіда до пізнання, розуміння й вирішення проблем, що об'єднують всі його пізнавальні властивості: відчуття, сприйняття, пам'ять, мислення, уява (Б. Введенський);
- суб'єктивна здатність людини здійснювати доцільно орієнтовану діяльність, що дає їй змогу забезпечувати активну діяльність у природному й соціальному середовищі (Г. Адлер);
- складна розумова діяльність, що характеризується єдністю міжфункціональних зв'язків пізнавальних функцій різного рівня (зокрема, психомоторики, пам'яті, уваги, мислення) (Б. Ананьєв);
- створення порядку з хаосу на основі приведення у відповідність індивідуальних потреб із об'єктивними вимогами реальності (М. Холодна);

Важливою частиною його формування є інтелектуальні заняття у системі освіти. Сенс їх у тому, щоб діти з різним рівнем інтелектуальної підготовки: слабкі й сильні – могли би вирішувати нетипові, пошукові завдання, які пов'язані не тільки з навчальним матеріалом. Це допоможе знайти впевненість у своїх силах, оскільки рішення не навчальних завдань спирається не тільки на шкільні знання, а більшою мірою на пошукову активність і кмітливість дитини. Саме тому установи освіти відіграють величезну роль у формуванні інтелектуальної культури школяра.

Необхідність формування високої інтелектуальної культури обумовлена самим типом освітнього закладу. Основну і додаткову освіту найчастіше наповнено суто навчальною діяльністю, а система виховної роботи недостатньо забезпечує розвиток інтелектуального потенціалу.

У процесі освоєння інтелектуальних цінностей особистість набирає свої індивідуальні сили, реалізує свої природні властивості, входить у процес гармонізації інтелекту.

Інтелектуальна культура включає інтерес до роботи з книгою і новими інформаційними технологіями; розвинені розумові сили, мислення, здатність здійснювати саморегуляцію інтелектуальної діяльності.

Відомі різні стратегії формування інтелектуальної культури. Перша – формування мислення завдяки змістові та системі понять кожного навчального предмета. Суть цього підходу в припущенні, що процес засвоєння знань є одночасно процесом формування інтелектуальної культури (Н.О.Менчинська, Д.Б.Богоявленський, В.П.Беспалько та інші). Саме він переважає в сучасній практиці навчання. Друга – цілеспрямоване, поетапне формування загально навчальних інтелектуальних умінь в умовах оптимізації навчального процесу (В.Ф.Паламарчук, О.Я.Савченко, А.М.Паламарчук та інші) [4, с.348-352].

Інтелектуальна культура людини формується протягом всього життя. Інтелектуальна культура особистості є одним з структурних компонентів особистісної культури як цілісного та системного явища. Інтелектуальна культура залежить і одночасно впливає на розвиток всіх видових підсистем особистісної культури, пов'язаних між собою.[5, с. 58].

Проаналізувавши різні поняття інтелектуальної культури можемо говорити про те, що інтелектуальна культура залежить від відповідного розвитку інтелектуальної сфери суспільства, а також від розумових і аналітичних здібностей кожної конкретної особистості.

Для розуміння сутності інтелектуальної культури необхідно простежити процес її становлення під взаємозв'язку з розвитком інтелекту. Інтелектуальний рівень особистості характеризується в цілому двома основними параметрами: об'ємом набутої інформації і здатністю використовувати цю інформацію для вирішення що виникають у процесі діяльності різного роду проблемних ситуацій. Перший з цих параметрів характеризує ерудицію людини, другий - його інтелектуальний розвиток.

Завданням інтелектуальної культури є розвиток інтелектуальних здібностей, творчого професійного мислення й ерудиції, культури інтелектуальних почуттів, високих особистих моральних якостей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Большая советская энциклопедия / Гл. ред. Б. Введенский. – М. : БСЭ, 1957. – Т. 28. – С. 270.
2. Егорова Г.И. Технологии развития интеллектуальной культуры будущего специалиста : учеб. пособие/ Г.И. Егорова. – Тюмень : ТюмГНГУ, 2010. – 170 с.
3. Маркова. А.Н. Культурология. История мировой культуры. / Под ред. Марковой А.Н.; [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : ЮНИТИ, 2000. – 600 с.
4. Тамбовська К. Інтелектуальна культура як складова професійної компетентності вчителя / Збір- ник наукових праць. Педагогіка вищої та середньої школи. Кривий Ріг. – 2010. – Вип.30. – С.348-352.
5. Адлер Г. Техника развития интеллекта / Г.Адлер. – СПб.: Питер, 2001. – 192с.: ил. (Серия «Сам по себе»).

Кінчило К.